

Tussenstammen en verenigbaarheid

Als we een fruitboom kopen, weten we meestal wel aan de hand van de plombe (etiket) van welk ras de onderstam is. Soms staat er ook op welke tussenstam gebruikt is.

Appels

Is het gebruik van een tussenstam nieuw? Nee, het kwam vroeger bij hoogstammen ook al voor. Bekend is dat Bramley's Seedling nogal eens omgeënt is met Present van Engeland. Daarmee creëerde men een tussenstam met als resultaat een mooi gevormde boom met fraai hangend hout. In de zeventiger jaren van de vorige eeuw toen de Coxsoorten massaal rechtstreeks op de zwakke onderstam type M 9 gezet zijn, werd stambasisrot geconstateerd. Ook ontdekte men toen dat de tussenstam Dubbele Zoete Aagt resistent was tegen stambasisrot. Daarbij gaf Dubbele Zoete Aagt een mooie gladde stam. Men experimenteerde verder met tussenstammen en ontdekte dat met het gebruik van een bepaalde tussenstam de groei kracht kon reguleren (kleinere boom). Onderstam M9 gaf met Summerred een behoorlijke verzwakking van de groei. Maar gewenste vermindering van groei kracht is niet het enige resultaat. De takken krijgen een meer horizontale inplanthoek waardoor er minder uitbuigwerk nodig is, m.a.w. de boom is sneller klaar voor productie in het tweede groei-jaar.

Een variant van de tussenstam bij kleine boomvormen is de knipboom. Wat wordt hiermee bedoeld? Met een knipboom spaart de boomkweker een handeling uit, nl. het zetten van een oculatie of ent op de tussenstam. Heel vaak is de knipboom ontstaan uit een handveredeling die in de winter gemaakt is. Het gewenste ras is al een jaar eerder op de tussenstam gezet. Door het jaar daarop de ent met tussenstam op één knop/oog terug te zetten en op de onderstam te enten, kan men

met een jaar eerder een boom van het gewenste ras gaan vormen.

Bij hoogstammen wordt vaak Bittenfelder als onderstam gebruikt. Zoete appel als tussenstam zou ook heel goed kunnen, deze geeft een mooie gladde stam. Bij hoogstammen is er op 1.80 meter een andere teelthandeling nodig dan bij kleine boomvormen. Bij de hoogstam houdt men doorgaans drie takken aan met of zonder kop en deze drie takken hebben een andere inplanthoek dan bij laagstammen.

Peren

Peren, dit is een heel ander verhaal. Bij peren speelt voornamelijk de verenigbaarheid van ras met onderstam een rol. Onverenigbaarheid berust op vergiftiging van bast en cambium bij de entplaats. Dit komt omdat de kwee-tussenstam een specifieke stof bevat (prunasine) die in de peer terecht komt, maar daar in een smalle zone wordt afgebroken door een enzym waarbij het giftige blauwzuur vrijkomt. Daardoor sterven cellen in de contactzone af, of wordt de stofwisseling gestoord. Aangezien perenrassen verschillen in de gevoeligheid voor de verantwoordelijke stoffen, verschilt ook de (on)verenigbaarheid met de kwee-onderstam per perenras.

Terug naar de praktijk, als we gaan enten of oculeren moeten we uitzoeken welk perenras rechtstreeks op kwee kan en welke niet en daarom een tussenstam nodig hebben, die niet gevoelig is voor prunasine uit kwee, bijvoorbeeld Beurré Hardy.

Zo zijn de perenrassen Bergamotte Esperen, Beurré Hardy, Clara Frijs, Doyenné du Comice, Emile d'Heyst, Fertility, Gorham,

Herzogen Elsa, Madame Verté, Old Home, Packham's Triumph, Pierre Corneille, Pitmaston Duchess, Spadova Estiva, goed met kwee verenigbaar.

Matig verenigbaar of wisselende literatuuropgaven:

Beurré Alexander Lucas, Beurré d'Anjou, Beurré Giffard, Beurré d'Hardenpont, Beurré Superfin, Bonne Louise d'Avranches, Colorée de Juillet, Comtesse de Paris, Conference, Duchesse d'Angoulême, Durondeau, Graf Moltke, Le Curé, Merton Pride, Précoce de Trévoux, Zoete Brederode; en Verdi (modern ras) kunnen we hier ook aan toevoegen.

Onverenigbaar:

André Desportes, Beurré Bosc, Beurré Clairgeau, Beurré Diel, Bon Chrétien Williams, Bristol Cross, Légipont (Charneux), Clapp's Favourite, Comte de Chambord, Doyenné d'Hiver, Doyenné de Juillet, Docteur Jules Guyot, Gentile Bianca, Epines du Mas, Gieser Wildeman, Marie Louise, Josephine de Malines, Laxton's Superb, Marquise Marillat, Souvenir du Congrès, Triomphe de Vienne, Winterrietpeer, Witte Kozijn.

Waarschijnlijk horen hier nog meerdere oude rassen toe. Bij twijfel kan men beter een tussenstam gebruiken.

Marten Pelleboer

Bron: S.J. Wertheim, De Peer, 1990.